

DEKALOG DIAGNOSTY

Autorki:
mgr Elżbieta Bogacz,
dr Joanna Gruba,
mgr Karolina Spałek

1 Używaj wystandaryzowanych narzędzi diagnostycznych.

Diagnoza rozwoju dziecka jest trudnym i często długotrwałym procesem. Pozwala na określenie rodzaju zaburzenia dziecka oraz na wskazanie jego przyczyn. Tylko wystandaryzowane narzędzia diagnostyczne, oparte na rzetelnych badaniach na dużej grupie osób, pozwolą Ci na uzyskanie najbardziej obiektywnych wyników badań.

Pamiętaj, że testy diagnostyczne, w przeciwieństwie do kwestionariuszy oceny, powinny spełniać wiele kryteriów. Jest to konieczne, aby poprawnie zinterpretować wynik testu, oraz by zminimalizować ewentualne negatywne konsekwencje, które może wywołać niewłaściwe posługiwanie się narzędziem.

2 Wykorzystuj skategoryzowany wywiad i obserwację.

Diagnoza rozwoju to ocena całości funkcjonowania dziecka na tle jego wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań. Konieczną częścią badania rozwoju (i równorzędną z wykonywaniem prób badawczych) jest wywiad i obserwacja dziecka. Informacje o uwarunkowaniach środowiskowych, stanie zdrowia dziecka oraz przebiegu rozwoju dziecka pozwolą ukierunkować sposób i przebieg badania oraz zinterpretować uzyskane wyniki. Stosowanie skategoryzowanych kart wywiadu i obserwacji pomoże Ci w zebraniu i interpretacji tej tak szerokiej wiedzy. Nie bój się wysyłać na kontrolę do innych specjalistów: laryngologa, neurologa, okulisty.

3 Zapoznaj się dokładnie z narzędziem i jego możliwościami.

Sprawnie używaj odpowiednich narzędzi i pomocy diagnostycznych. Bez właściwie wykorzystywanych narzędzi diagnostycznych praca jest długotrwała i nieefektywna, co rzutuje na jakość terapii.

Poświęć czas na zapoznanie ze wszystkimi możliwościami stosowanego narzędzia, zawartymi w podręczniku i instrukcji, by mogło jak najlepiej służyć Ci pomocą. Gdy używasz nowego narzędzia – przetrenuj jego stosowanie.

4 Przygotuj otoczenie i niezbędne pomoce do diagnozy.

Diagnoza to nie tylko sprawne posługiwanie się narzędziami – sama sprawność w użyciu narzędzia to zaledwie rzemiosło. Sprawne posługiwanie się właściwie dobranym narzędziem, pozwala w pełni skupić się na najważniejszym celu wykonywanej pracy. Nawet najlepsze narzędzie staje się doskonałe dopiero w rękach mistrza, który wie kiedy i jak się nim posługiwać. Diagnoza jest procesem całościowym, a osoba diagnozująca ma na celu stworzenie takiego właśnie opisu problemu.

Przed przystąpieniem do badania sformułuj cel postępowania diagnostycznego i zaplanuj jego przebieg. Koniecznie przygotuj niezbędne materiały do badań. Nic tak nie zabiera cennego czasu diagnosty jak wyszukiwanie odpowiednich pomocy podczas procesu diagnostycznego. Zadbaj o otoczenie, aby w zasięgu wzroku dziecka nie było przedmiotów odciągających jego uwagę od badania.

5 Nie używaj narzędzi diagnostycznych do innych celów.

Dbaj o swoje narzędzia diagnostyczne. Nie oddawaj narzędzia w ręce osób, które nie znają zasad posługiwania się nim i nie są do tego uprawnione. Nie używaj narzędzia diagnozy do innych celów – ćwiczeń terapeutycznych czy zabawy, gdyż w wyniku wyuczenia nie będzie mogło być stosowane do celów diagnostycznych.

6 Nie stosuj zamienników pomocy podczas diagnozy.

Nie stosuj dowolnie wybranych zamienników, nie zmieniaj treści i procedur badania, gdyż narzędzie straci wartość i stanie się przez to nieużyteczne, jako narzędzie obiektywnej diagnozy. Zastosuj się do wskazań chroniących narzędzie.

7 Dopasuj narzędzie do wieku dziecka.

Do badania umiejętności dziecka przystępuj zawsze z pozytywnym nastawieniem i wiarą w jego możliwości. Podstawą oceny jest przede wszystkim wykazywana umiejętność, czyli to, co dziecko potrafi, a nie to, czego nie potrafi wykonać. Nie przesądzaj o niepowodzeniach jeszcze przed podjęciem czy zakończeniem badania, ale unikaj stawiania zbyt trudnych zadań już na samym początku spotkania. Przed przystąpieniem do badania odpowiednio dopasuj poziom trudności zadań, w taki sposób, by dziecko mogło wykazać wszystkie swoje możliwości, nie przeżywając jednocześnie frustrującej porażki. Jeżeli narzędzie posiada karty oceny wstępnej – wykorzystaj je. Pomogą Ci dostosować poziom prób początkowych do możliwości dziecka.

8 Uważnie obserwuj zadania prawidłowo i nieprawidłowo wykonywane przez dziecko.

Obserwuj uważnie dziecko podczas wykonywania zadań. Zwróć też uwagę na jego aktywność oraz sposób pokonywania trudności, ponieważ formy wykonania zadań wnoszą ważne informacje. Dane z obserwacji pozwalają wnioskować o mechanizmach zaburzeń i możliwych sposobach przełamywania deficytów. W zbieraniu danych uwzględniaj nie tylko zadania zakończone niepowodzeniem, ale także te, w których dziecko odniosło sukces (czyli nie tylko, czy dziecko wykonało lub nie wykonało próbę, ale też w jaki sposób wykonywało zadanie i jakie szczególne zjawiska przy tym wystąpiły). Skategoryzowane karty obserwacji pomogą w uporządkowaniu Twoich spostrzeżeń.

9 Wspieraj dziecko podczas badania.

Podczas diagnozy zachowuj się życzliwie, ale neutralnie, nie chwal w sposób sugerujący poprawność wykonania, nigdy nie krytykuj, nie okazuj niezadowolenia. Podtrzymuj kontakt i zachęcaj do pokonywania trudności. Nie podpowiadaj, sugerując sposób wykonania, ale możesz kierunkować aktywność dziecka poprzez wskazywanie celu, do którego ma dążyć. Jeśli dziecko dekoncentruje się lub zachowuje w sposób zakłócający, staraj się zwrócić jego uwagę na zadanie: powtarzaj polecenie zmieniając jego formę, podkreślaj i opisuj pozytywne czynności i starania dziecka. Daj dziecku i sobie czas – nie pośpieszaj niepotrzebnie. Okres trwania zadania jest wyznaczony jego przebiegiem. Wskazania zawarte w instrukcji narzędzia pomogą Ci dostosować formy wypowiedzi i zachowania podczas badania.

10 Opisz diagnozę czytelnym, zrozumiałym dla rodziców językiem i przekaz im wskazówki terapeutyczne.

Pamiętaj o najważniejszym celu diagnozy, którym jest niesienie pomocy dziecku z problemami i „wyzwaniami” rozwojowymi. Opisz rozwój dziecka z uwzględnieniem jego mocnych i słabszych stron, szczególnych cech funkcji psychoruchowych oraz jego zachowania, wraz ze znajomością mechanizmów i przyczyn występujących problemów. Uporządkowany opis pozwoli zaplanować skuteczną terapię. Dobrym rozwiązaniem jest także przedstawienie rodzicom planu terapii dostosowanego do wyników badania diagnostycznego.

Diagnoza rozwoju to nie tylko sam opis spostrzeganych zjawisk, ale też proces myślenia, polegający na stawianiu kolejnych hipotez, umożliwiających poszukiwanie mechanizmów i przyczyn trudności w rozwoju dziecka. Badanie umiejętności rozwojowych dziecka jest częścią całego postępowania diagnostyczno-terapeutycznego